

- 686 -

ΛΟΓΟΣ ΕΠΙΤΑΦΙΟΣ

ΑΠΑΓΓΕΛΘΕΙΣ ΤΗΝ 28 ΙΟΥΝΙΟΥ 1876.

ΕΠΙ ΤΟΥ ΝΕΚΡΟΥ

ΤΟΥ

ΤΕΡΑΣΙΜΟΥ ΔΙΒΑΔΑ,

ΥΠΟ

ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥΣ ΑΝΝΙΝΟΥ.

(Έκδίδεται δαπάνη τοῦ κοινού.)

ΕΝ ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑ,

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ Η ΗΧΩ.

1876.

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟΝ ΜΕΣΟΤΕΡΟΥ

183020

186618

Τὸ ἑσπέρας τῆς 27 Ἰουνίου ἀπέθνησκειν ἐν Ἀργοστολίῳ
ὀγδοήκοντα καὶ ἑξ ἑτῶν τὴν ἡλικίαν ὁ

ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ ΛΙΒΑΔΑΣ.

Τὸ ἄκουσμα τοῦ θανάτου τοῦ γηραιοῦ ἀγωνιστοῦ, τοῦ
ὁποίου τὸ ὄνομα εἶναι στενωῶς συνδεδεμένον μετὰ τῆς ἱστο-
ρίας τῆς Ἑπτανήσου, ἐνεποίησε βαθεῖαν αἰσθησιν εἰς τὸ
κοινόν. Ὁ ἀποθανὼν ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος ὑψώσας τὴν φωνὴν
ἄλλοτε ὑπὲρ τῶν καταπατουμένων ἐλευθεριῶν τοῦ Λαοῦ τῆς
Ἑπτανήσου, καὶ εἰς τῶν ἡγετῶν τῆς εὐκλεοῦς χορείας τῶν
Ῥιζοσπαστῶν, οἵτινες τοσοῦτον ἐνδόξως καὶ καρτερικῶς ἐπά-
λαισαν ὑπὲρ τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν ἀποκαταστάσεως κατὰ τῆς
φοβεραῆς Ἀγγλικῆς δεσποτείας, ἀθάνατον καταλιπόντες μνή-
μην. Ἡ Κοινωνία ἀπεφάτισεν ἐπομένως νὰ τιμῇ τὸν νεκρὸν
ἐκεῖνον τὸν ὁποῖον οἱ μεγάλοι δὲν ἐτίμησαν ζῶντα ὅπως
ἔδει.

Ἐπιτροπὴ ἐκ τριῶν πολιτῶν, τῶν κ. κ. Λεωνίδου Μηλια-
ρέση, Γερασ. Βαλσαμάκη καὶ Σωκράτους Η. Ζερβοῦ, συνέστη
πάραιτα ὅπως φροντίσῃ περὶ τῆς κηδείας, ἡ δὲ Κυβέρνησις
πρὸς ἣν τηλεγραφικῶς ἀνηγγέλθη ὁ θάνατος τοῦ ἐπισήμου
πολίτου, διέταξε νὰ γίνῃ δι' ἐξόδων τοῦ δημοσίου ἡ
ἐκφορά.

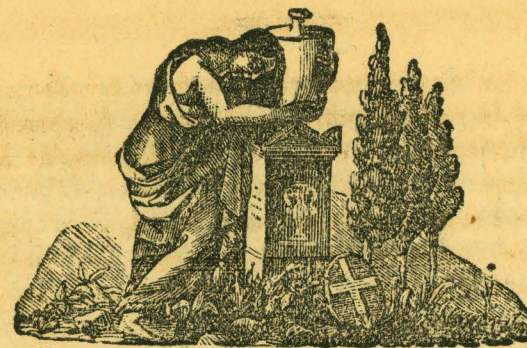
Σοβαρὰ καὶ μεγαλοπρεπὴς ἐγένετο κατὰ τὴν ἀκόλουθον
ἡμέραν ἡ κηδεία. Οἱ ἐπιζῶντες ἐκ τῶν συναδέλφων τοῦ
ἀγωνιστοῦ προσῆλθον νὰ κρατήσωσι τὰς ταινίας τοῦ φερέ-
τρου. Ὅλοι οἱ ἱερεῖς τῆς πόλεως μετὰ τῆς Ἐπισκοπικῆς
ἐπιτροπῆς, αἱ δύο Φιλαρμονικαὶ τῶν πόλεων Ἀργοστολίου
καὶ Ληξουρίου, ὅλαι αἱ ἀρχαί, καὶ πλῆθος Λαοῦ περὶ τὰς
πέντε χιλιάδας ἐξ ἀμφοτέρων τῶν πόλεων συνώδευσαν τὸν
ἐπίσημον νεκρὸν μέχρι τοῦ νεκροταφείου. Εἰς τὴν ἐκκλησίαν
τοῦ Σωτῆρος, ὅπου ἐψάλη ἡ νεκρώσιμος ἀκολουθία, ἀπηγγέλ-
θησαν δύο ἐπικηδεῖοι λόγοι παρὰ τῶν δικηγόρων Γ. Μουσούρη

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΥ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

ἀριθ. 32 φύλλον τῆς ἐφημερίδος τοῦ Φίλου τοῦ Λαοῦ, ὁ δὲ ἕτερος ὡς ἐκ τοῦ προχείρου γενόμενος δὲν ἐδημοσιεύθη. Ὁ ἐνταῦθα δημοσιεύμενος εἶνε ὁ εἰς τὸ Νεκροταφεῖον ἀπαγγελλθεὶς παρὰ τοῦ Χαραλ. Ἀννίνου.

Τοιαῦτα ὁ λαὸς, τῆς Κεφαλληνίας ἀπέδιδε τιμὰς πρὸς τὸν εὐγενῆ ἄνδρα τὸν ἐργασθέντα ἀόκνως ὑπὲρ τῆς ἀπελευθερώσεώς του. Ἡ ἐπίσημος τοῦ Γερασίμου Λιθαδᾶ κηδεία ἦτο σιωπηρὰ ἀλλ' ἐντόνος διαμαρτύρησις τοῦ λαοῦ τούτου κατὰ τῶν φωνασκιῶν κακοδόξων τινων, ἀποδεικνύουσα ὅτι στέργει μετὰ χαρᾶς τὰ παρόντα καὶ δὲν δυσθυμεῖ, καὶ ὅτι παρ' αὐτῷ τὸ ὑψηλὸν καὶ μεγάλθυμον φρόνημα, διὰ τὸ ὅποιον διεκρίθη ἄλλοτε εἰς ἐνδόξους ἐποχάς, οὐδαμῶς κατέπεσεν.

Α'.

Καὶ ἄλλο μνημεῖον ἠνεώχθη σήμερον· ὁ λίθωνος ἐκάη ἤδη· αἱ νεκρिकाὶ λαμπάδες ἠναλώθησαν· ἡ ἱερὰ καὶ ἐπίσημος φωνὴ τῆς θρησκείας παρεκέλευσε νὰ δοθῇ τὸ ὑστατον φίλημα ἐπὶ τοῦ παγεροῦ μετώπου τοῦ νεκροῦ. Ἐν ὑπολείπεται ἔτι, νὰ κατατεθῇ τὸ ἄπνουν σῶμα εἰς εἰς τὴν ὑστάτην κλίνην, ἵνα κοιμηθῇ τὸν αἰώνιον ὕπνον, ν' ἀποδοθῇ ὁ χοῦς εἰς τὸν χοῦν!

Καὶ ὁ τάφος ἀνοίγεται ἀμείλικτος περιμένων. Ἰδέτε τον. Δὲν σᾶς φαίνεται ὅτι τὰ εἰδεχθῇ χεῖλη του μειδιῶσι χαιρεκάκως; Καὶ τῷ ὄντι ὁ τάφος προαισθάνεται, μαντεύει ὅποια τις εἶνε ἡ λεία του. Ἡ λεία αὕτη δὲν εἶνε ἐκ τῶν κοινῶν ἄσημον πτώμα δὲν θὰ καλύψῃ τὸ σαρκόβορον χῶμά του. Θὰ περικλείσῃ τὸν πρωταθλητὴν τῶν ἐλευθεριῶν μας, τὸν ἥρωα τῆς ἐνδόξου ἐποποιίας τῆς μακρᾶς κατὰ τοῦ δεσποτισμοῦ πάλης μας, τὸν θέντα τὸν πρῶτον καὶ ἀκρογωνιαῖον λίθον τοῦ ὑψηλοῦ οἰκοδομήματος τῆς ἀπελευθερώσεώς μας· θὰ περικλείσῃ τὸν νεκρὸν τοῦ Γερασίμου Λιθαδᾶ.

Β'.

Ἄλλ' ὄχι! Στήθι ἐπὶ μικρὸν, νεκροθάπτα, ἀπόβες πρὸς στιγμὴν τὸ πτύον... Ἄφες ἀκόμη νὰ γεννήσῃ ἡ θεὰ τοῦ ἐνδόξου νεκροῦ ἱερὰς συγκινήσεις εἰς τὴν καρδίαν

μας, ἄφες νὰ ἴδωμεν μετὰ σεβασμοῦ ἀκόμη τὴν πολιάν καὶ σεμνὴν κεφαλὴν, ἥτις συνέλαβε καὶ ἐπραγματοποίησε σχέδια μεγάλα, τὰς χεῖρας τὰς δεδεμέναις τῶρα, αἵτινες εἰργάσθησαν ἄλλοτε τόσον ἀπόνως νὰ βινίσωσι τὰ δεσμά μας, τὸ γηραιὸν καὶ κεκυρτωμένον σῶμα, τὸ συντριβέν ὑπὸ τῆς βίας τῶν λαιλάπων ἀλλὰ μήποτε καμφθὲν, τὸ ὅποιον ὥς ὅρος πυριπνοῦν ἀνετινάζετο ἄλλοτε καὶ ἔρριπτε χειμάρρους ἐνθουσιασμοῦ· ἄφες πρὶν ἢ παρασύρῃ εἰς τῆς αἰωνιότητος τὴν ἄβυσσον ὁ ῥοῦς τοῦ χρόνου τὴν δρῦν, τὴν ὁποίαν εὐρὼν σήμερον ξηρὰν καὶ ἀφυλλον καὶ κατεσκληκυῖαν ὁ βορέας συνέτριψε, ν' ἀναμνησθῶμεν τῆς εὐτυχοῦς ἐποχῆς, ὅτε ἠγείρετο ἀκμαία καὶ καλλίφυλλος, ἀμφιλαφῇ παρέχουσα σκιάν, διότι ἠρδεύετο μὲ τὰ νάματα τοῦ πατριωτισμοῦ, τῆς μεγάλης ταύτης θεότητος ἦν ἐλάτρευσεν, ἡ μεγαλουργὸς γενεὰ τῶν ἡμέραν παρ' ἡμέραν ἀποιχομένων μεγαλῶν ἀνδρῶν τῆς Πατρίδος μας, οἵτινες μὲ τὰς χεῖρας τῶν δεσμευμένων γιγαντιαῖα καὶ τεράστια ἀνῆγειραν τρόπαια. Ἄφες, νὰ σπείσωμεν ὀλίγα δακρυὰ εὐγνωμοσύνης, νὰ ῥίψωμεν ἐτι ὀλίγα ἄνθη ἐπὶ τοῦ φερέτρου του, νὰ προσαγορεύσωμεν τελευταῖον τὸν γηραιὸν ἀγωνιστὴν.

Ἰστοροῦσι περὶ τῶν ἀρχαίων Αἰγυπτίων ὅτι, πρὶν ἢ τὸ σῶμα τοῦ τεθνεώτος ταφῇ, ἐφέρετο παρὰ τὸ χεῖλος λίμνης καὶ ἐκεῖ ἐδικάζετο, προσερχομένων τῶν βουλομένων καὶ ψῆφον ἐκφερόντων περὶ τοῦ μεμπτοῦ ἢ ἀμώμου βίου, ὃν διήγαγεν, ἐξ οὗ, λέγεται, ἔλκει καὶ τὴν ἀρχὴν ἡ μυθολογουμένη ἐν Ἀδοῦ ὑστάτη κρίσις. Ὑψηλὸν καὶ μέγα τὸ ἔθιμον τοῦτο, τὸ ὅποιον χιλιάδες ἐτῶν παρελθούσαι δὲν ἰσχυσαν νὰ καταργήσωσιν! Ὅ,τι ἐτελείτο εἰς τὴν Μέμφιν καὶ τὰς ἐκατομπύλους. Θήδας πρὸ ἀμνημονεύτων χρόνων, τελεῖται ἀκριδῶς καὶ σήμερον παρ' ἡμῶν, ἐν ἐλάσσονι μὲν πομπῇ καὶ ἐπιδείξει, ἀλλ' ἐν ἰσῇ, καὶ μεῖζονι ἰσως, δικαιοσύνῃ καὶ ἀμεροληψίᾳ. Ἡ μολυβδίνη χεὶρ τοῦ θανάτου φράσσει τὰ στόματα τῶν ατομικῶν παθῶν καὶ ἀφίνει νὰ ἀμυλῇ μόνῃ ἡ ἀληθινή φωνὴ τῆς συνειδήσεως. Ὅτε τὸ φερέτρον τοῦ νεκροῦ

ἀποτίθεται ἐπὶ τοῦ στόμιου τοῦ τάφου, οἱ ἐπιζῶντες ἐκφέρουσι ἀδέκαστον, ὥς ἐκ συνειδήσεως ἀπορρέουσιν ἐτυμηγορίαν. Ἐάν τις ἐπιδεξίως κατῴρωσεν ἐν τῇ ζωῇ νὰ περιβληθῇ δολίως ἀπαστράπτων καὶ καταθαμβοῦν περίβλημα τιμῆς καὶ δόξης, δὲν κατατίθεται ὁμῶς καὶ μὲ αὐτὸ εἰς τὸ μνήμα. Εἰς τὸ μνήμα φέρει μόνον τὸ σάβανον. Εἴρων ὁ θάνατος συστρέφει καὶ ρίπτει χαμαὶ τὸ ἀπατηλὸν ῥάκος, καὶ δεικνύει γυμνὴν εἰς τοὺς ἐπιζῶντας τὴν βδελυρὰν ἀσχημίαν. Μακάριος ἐκεῖνος ὅστις, ἔστω καὶ ταπεινωθεὶς ἐν τῇ ζωῇ, ἐμεγαλύνθη ἐν τῷ θανάτῳ, ἀλλ' οὐαὶ εἰς ἐκεῖνον, ὃν ἡ Κοινωνία καὶ μετὰ θάνατον ἀνεθεμάτισεν. Οἱ λίθοι τοῦ ἀναθέματος, οἱ ριπτόμενοι ἐπὶ τοῦ μνήματός του, σχηματίζουν πυραμίδα μέχρι νεφῶν ὑψουμένην καὶ παραδίδουσιν ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν καταρατὸν τοῦ θανόντος τὴν μνήμην.

Ἀλλ' εἰνέτινες οἱ ὅποιοι δὲν περιμένουσι τὸν θάνατον ὅπως ἀκούσωσι περὶ αὐτῶν τὴν φοβερὰν ἀπόφασιν. Τὰ ἔργα ὅσα διέπραξαν, γενναῖα καὶ ὑψηλὰ ὄντα καὶ εἰς τὸ παρελθὸν ἀνήκοντα, ἀποχωρίζουσιν αὐτοὺς τῆς ζωῆς τρόπον τινά, ἀφίνοντα τὸ μὲν σῶμα νὰ διανύσῃ τὸ στάδιον ὅπερ ὥρισεν ἡ εἰμαρμένη, καὶ μεταφέροντα τὸ ἰνδαλμα τοῦ ἀνθρώπου καὶ καθίζοντα αὐτὸ ἐπὶ τοῦ μαρμαροῦ τοῦ μῆπω πληρωθέντος τάφου του, ὅπως ἐκεῖθεν ἀκούσῃ ἀτάραχον τὴν κρίσιν τῶν μεταγενεστέρων. Ὁ παρὼν νεκρὸς εἶνε εἰς τῶν ἀνθρώπων τούτων. Τί ἂν ἡ Πρόνοια ἀφῇκεν αὐτὸν νὰ πορευθῇ μακρὸν τοσοῦτον καὶ ἐπίπονον στάδιον ζωῆς; Ἐκεῖνος ἀφοῦ ἐξετέλεσε τὸ μέγα ἔργον του, ἀφοῦ εἶδε ὅτι οὐδὲν τῷ ὑπελείπετο πλέον νὰ πράξῃ, ἐπορεύθη πρὸ καιροῦ καὶ ἔστη ὑπὸ τὴν ἰτέαν τοῦ μνήματός του ὅπως ἀναπαυθῇ, καὶ ἐκεῖθεν ἀνέβλεψε γαλήνιος καὶ μειδιῶν πρὸς τοὺς ἐπερχομένους καὶ ἀνέμεινε. Οὐδεμία χεὶρ ἠγέρθη ὅπως ἀναθεματίσῃ αὐτόν· οὐδὲν στόμα ἠνεψύθη πρὸς αὐτόν· ὅλαι αἱ χεῖρες τῶν ἀνθρώπων, ὅλαι τὰ στόματα τῶν ἐπηρυσήμεσαν· ὁ κατακόπτης πρὸς τὸν νεκρὸν παλμὸς συγκινήσεως· εἶδε τὰ ἔργα τῶν χειρῶν του στερεωμένα, εἶδε τὰ ἄνθη τὰ

ὅποια ἐσπείρει, βλαστήσαντα καὶ μυροβολῶντα. Ὅτε ἦλθε τὸ τέρμα τὸ μοιραῖον, ἔκλεισε τοὺς ἀμαυροὺς ὀφθαλμοὺς, ἐσταύρωσε τὰς ἀδυνάτους χεῖρας καὶ ἀπεκοιμήθη, γαλήνιος πάντοτε καὶ πάντοτε μειδιῶν, τὸν ὕπνον τῶν δικαίων. Ἡ οἰκογένειά του ἀπώλεσε φιλόστοργον πατέρα, ἡ κοινωνία σεπτὸν πολίτην, ἡ ἐλευθερία ἐνθερμον ὑπερασπιστήν, ἀλλ' ὁ οὐρανὸς ἐδέχετο εἰς τὰς τάξεις του ἓνα ἔτι μάρτυρα.

Γ'.

Δὲν ἐπιχειρῶ νὰ γράψω τὸν βίον τοῦ Γερασίμου Λιβαδά. Δὲν οἰκαιοποιῶμαι δικαίωμα ἀνῆκον εἰς μόνην τὴν ἱστορίαν. Τὸ ὄνομά του ἀνεγράφη ἤδη γράμμασι πυρίνοις εἰς τὴν βίβλον τῆς Ἀθανασίας. Ἡ ἱστορία, ἡ εὐγενὴς αὕτη προστάτις τῶν μεγάλων ἀνδρῶν καὶ τῶν μεγάλων πράξεων, ἐφρόντισε πολὺ πρὸ ἐμοῦ. Τὰ ὀνόματα τῶν τοιούτων ἀνδρῶν περιβάλλονται ὑπ' αὐτῆς θεῖαν αἴγλην, ἥς ὁ χρόνος οὐδόλως ἀμαυροῖ τὴν λάμψιν. Ἐν τῷ μέσῳ τῆς ὁμίχλης τῶν αἰώνων ἐκεῖνα λάμπουσι πάντοτε, φάροι συμπαθεῖς, τῶν μεταγενεσέων τὴν πορείαν φωτίζοντες καὶ ποδηγετοῦντες.

Ἡ ἱστορία υἱοθέτησε τὸν Γεράσιμον Λιβαδᾶν. Εἶπε καὶ θὰ εἶπη ὅτι ὑπῆρξε θερμοουργὸς διάνοια, γενναία καρδιά, εὐγενὴς ψυχὴ, ἀδάμαστος φύσις. Ἡ ἐλευθερία μικρὸν τὸν παρέλαβε καὶ τὸν ἐμύησε τὰ δόγματα τῆς. Ἐθῆλασε τὸ γάλα τῆς καὶ ηὔξηθη ὑπὸ τὸ ζωογόνον θάλλπος αὐτῆς. Ὁ παρὼν αἰὼν ἤρχισεν ἐν τῷ μέσῳ ἐκρήξεων κρατήρων ἡφαιστειῶν. Τὸ ἔδαφος ἀκόμη σφιδάζει ἐκ τῶν δεινῶν ἐκείνων τιναγμῶν. Ὁ Λιβαδάς εὐρέθη ἐν τῷ μέσῳ των καὶ ἠσθάνθη ὅλους τοὺς κλονισμοὺς. Οἱ ἰσχυροὶ ὄνυχες τῆς Ἀγγλικῆς λεοπαρδάλεως ἐνεπηγνύνοντο εἰς τὴν σάρκα τῆς πτωχῆς Ἑπτανήσου, ἥτις ἄλλοτε κόρη ὀρφανῆ μητρὸς καὶ περιπεσοῦσα ἀλληλοδιαδόχως ὑπὸ τόσους ὤμους κηδεμόνας, εἶχε τεθῆ τελευταῖον ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς. Ἐσφιδάζειν ἀλλὰ

δὲν ὠμίλει. Ἐνίοτε ἔκλαιεν, ἀλλ' ὑπὸ κώφῳ, καὶ τὰ δάκρυα τῆς μετεβάλλοντο εἰς ἀμιμήτους στροφάς, ὑπὸ τὴν λύραν τοῦ Σολωμοῦ. Ἀλλὰ μίαν ἡμέραν, εἰς τὴν ἡμερησίαν διάταξιν, φαίνεται, τῶν αἰώνων ἐγγραφή ὑπὸ δακτύλου ἀοράτου καὶ τὸ ζήτημα τῶν ἐθνικοτήτων. Ἡ Ἑλλάς, ἡ Ἰταλία, ἡ Πολωνία πρὸς πείσμα τῶν Ἱερῶν Συμμαχιῶν εἶχον συζητήσει λίαν εὐγλώττως. Εἰς τὴν Δύσιν ἀνετρέποντο θρόνοι πανίσχυροι. Ὁ ζέφυρος τῆς Ἑσπερίας μετήνεγκε καὶ μετέδωκε τὸν πυρετὸν καὶ εἰς τοῦ Ἰονίου τὰς νήσους. Ὁ Λιβαδάς ἀνέπνευσε κατὰ κόρον τὸν φλογερὸν ἀέρα καὶ ὠμίλησε πρῶτος μὲ θάρρος καὶ μὲ εὐτολμίαν. Ἡ φωνὴ τῆς Ἐλευθερίας εὗρισκεν πρώτην ἡχώ ἐν Ἑπτανήσῳ εἰς τὴν καρδίαν τοῦ Γερασίμου Λιβαδά. Ἀλλ' ἡ μητρυιὰ τότε ἐξηγριώθη. Ὁ Ἀδάμς συνελάμβανε καὶ ἐφύλακιζε τὸν Λιβαδᾶν ἐπὶ 9 μῆνας εἰς τὰ δεσμοκτήρια τῆς Κερκύρας. Ἐκτοτε ἄρχεται μακρὰ περιπετειῶν καὶ διωγμῶν καὶ φυλακίσεων σειρά. Ὅλοι τοῦ Κράτους αἱ φυλακαὶ, ἀπὸ τοῦ Βίδου μέχρι τοῦ Φρουρίου Ἀγ. Γεωργίου ἐξένισαν τὸν φιλελεύθερον ἄνδρα, ὅλοι αἱ ἐρημόνησοι ἤκουσαν τοὺς στεναγμοὺς αὐτοῦ ἐξορίστου. Ἐφυλακίσθη ἐπὶ Ἀδάμς, ἐπὶ Νοῦγεντ, ἐπὶ Σείτωνος, ἐπὶ Οὐάρδου. Ἰν' ἀποφύγῃ τὴν ὁμότητα τοῦ τελευταίου τούτου, τοῦ συσφίγγοντος διὰ βρόχου φονικοῦ τὸν λαιμὸν τῆς ἀτυχοῦς νήσου, ὅστις ἐζήτει παντοίῳ τρόπῳ νὰ τὸν ἐνοχοποιήσῃ ὡς στασιώτην, μετέβη εἰς Ἡπειρον οὐχὶ ῥίψασπις, ἀλλ' ἵνα κ' ἐκεῖ ἀκολουθήσῃ τὸν καλὸν ἀγῶνα ὄνπερ ἀνέλαβε, συνεργαζόμενος μετὰ τοῦ τότε κομητάτου πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῶν δούλων ἀδελφῶν. Ἐν γένει καθ' ὅλον τὸ μακρὸν διάστημα τοῦ πολιτικοῦ αὐτοῦ βίου δὲν ἀπέκαμε οὐδὲ πρὸς στιγμήν, ὁ ἀείμνηστος ἀνὴρ παλαιῶν ὑπὲρ τῶν ἐλευθεριῶν μας. Αὐτὸς ἦτο ὁ πρῶτος δὸς τὸ σύνθημα τῆς πάλης, αὐτὸς ἐτάχθη πρῶτος εἰς τὴν φάλαγγα τῶν εὐγενῶν ἐκείνων ἀνδρῶν οἵτινες προησπίσαντο τὴν ἀνεξαρτησίαν μας, καὶ αὐτὸς ἀπεσῦρθη τελευταῖος, ἀφοῦ αἱ ἰδέαι του ἐσφειώθησαν ὑπὸ τῆς νίκης. Καὶ ὅποια νίκη

εἶνε ἐκείνη ἣν ἐκέρδησαν οἱ ἄνδρες οὗτοι! Εἶνε ἔργον ἀληθῶς τιτάνειον, ἔξοχον, τοῦ ὁποίου τὴν λαμπρότητα οὐδέποτε θὰ δυνηθῇ ν' ἀμαυρώσῃ ὁ χρόνος. Ἡ ἱστορία τοῦ ριζοσπαστισμοῦ θὰ ἀποτελῇ ἐσῶει τὰς ὥραιστοτάτας τῆς ὅλης Ἐθνικῆς ἡμῶν ἱστορίας σελίδας. Ὀλίγοι ἄνδρες ἐπάλαισαν στῆθος πρὸς στῆθος ἀγῶνα βαρὺν καὶ ἐπώδυνον, μὲ θάρρος καταπλῆσσον, μὲ πολιτικὴν περὶνοιαν καὶ σύνεσιν ἀξιοθαύμαστον, κατὰ πολιτικῆς ὑπόουλου καὶ δολίου, κατὰ δεσποτισμοῦ ἀγροίκου καὶ ἀγερώχου. Πρὸς τὰς ἀγχόνας ἀντέτασσον τὸν λόγον, πρὸς τὰς βραδουρίας τῆς διασθορᾶς τὴν ἀκεραιότητα καὶ τὴν αὐταπάρησιν. Εἰς τὰς πτωχὰς καὶ ἀπομεμονωμένας αὐτὰς νήσους, ἀνεφάνησαν χαρακτῆρες ὑπενθυμίζοντες τοὺς Θεμιστοκλεῖς καὶ τοὺς Φωκίωνας τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος τοὺς Κιγκινάτους τῆς ἀρχαίας Ῥώμης. Ἐπάλαισαν, ὑπέστησαν πολλά, ἀλλ' ἐνίκησαν ἐπὶ τέλους, καὶ ἡ νίκη των αὕτη διέρρηξε τὰ δεσμὰ τῶν χειρῶν μας καὶ ἐξησφάλισε διὰ παντός τὴν ἀνεξαρτησίαν μας, καὶ σήμερον πᾶσα καρδία συναισθανομένη τοῦτο, ἀνακραεῖ πρὸς αὐτούς. «Εὐλόγητοι νὰ ᾖσθε, ἄνδρες φιλοπάτριδες, » οἱ ἀποδόντες εἰς ἡμᾶς τὸ τιμαλφέστερον τῶν ἀγαθῶν, » τὸ ὅποιον ἀπηνῶς μᾶς εἶχον ἀφαιρέσει οἱ ξένοι, — οἱ » ἀποδόντες εἰς ἡμᾶς τὴν Πατρίδα.»

Δ'.

Τοῦ ἀθανάτου τούτου ἀγῶνος μετέσχε, καὶ εἰς τῶν ἐπιφανῶν μαχητῶν ἐγένετο, ὡς προεῖπον, ὁ προκειμένος νεκρὸς. Ἐπτακίς ἐφυλακίσθη ἢ ἐξωρίσθη ὑπὸ τῆς Προστασίας, ἀλλὰ κατὰ παράδοξον συγκυρίαν, ὥσανεὶ ἡ Πατρίς του ᾔθελε ν' ἀπονεύμῃ αὐτῷ τιμὰς ἴσας τὸν ἀριθμὸν πρὸς τὰς κακώσεις, ἐπτάκις ἢ ψῆφος τῶν συμπολιτῶν του τὸν ἀνέδειξεν Βουλευτὴν εἰς τε τὴν Ἴονιον καὶ τὴν Ἑλληνικὴν Βουλὴν καὶ εἰς τὴν Β' ἐν Ἀθήναις Ἐθνικὴν συνέλευσιν. Τῆς Θ' ἐνδόξου Βουλῆς ὑπῆρξεν εἰς τῶν κορυφαίων ἡγετῶν, τῆς IB' ἐκρημα-

τισε προσωρινὸς πρόεδρος. Τὸ ὄνομά του φαίνεται ἐν τοῖς πρώτοις ὑπὸ τὸ ἀθάνατον ψήφισμα τῆς Θ' Βουλῆς περὶ τῆς Ἐνώσεως τῆς Ἑπτανήσου μετὰ τῆς Ἑλλάδος καὶ ὑπὸ τὸ τῆς τελευταίας, ὅπερ καὶ ἐλάβεν αἴσιον κύρος. Καὶ τῶν οὖν αὐτῶν ἐτίμων καὶ ἐσέβοντο οἱ ἀπανταχοῦ φιλελεύθεροι, διότι καὶ αὕτη ἡ ἐν Ἀρισίοις ἐδρεύουσα Παγκόσμιος Ἐταιρία πρὸς κατάργησιν τῆς δουλείας καὶ τῆς σωματεμπορίας προεδρευομένη ὑπὸ τοῦ Δουκὸς Βαλεντινουά, τοῦ πρίγκηπος δὲ Ροάν-Σουβιζ τοῦ πρίγκηπος Σούτζου καὶ τοῦ κόμητος Παρσάν μεγιστάνος τῆς Ἰσπανίας ἐξέλεγεν αὐτὸν κατὰ τὸ 1862 ἐπίτιμον Πρόεδρον καὶ ἀπέστελλεν αὐτῷ τὸ δίπλωμα μετὰ λίαν κολακευτικῆς ἐπιστολῆς. Προεδρῆκώς τὴν ἡλικίαν καὶ ἀπηυδῆκώς ἐκ τοῦ πολυχρονίου ἀγῶνος ἀπεσύρθη πλέον τῆς τύρβης τῶν κοινῶν καὶ ἔζη ἰδιωτεύων. Νάναφέρω περὶ τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου του, νάναφέρω περὶ τῶν κακουχιῶν του, νάναφέρω περὶ τῆς πενίας του δὲν τολμῶ, οὐδὲ θὰ ᾔτο ἴσως ἐναυθᾶ καιρὸς. Ἡ κοινωνία πᾶσα γινώσκει καὶ ἀνσμολογεῖ ὅτι κατὰ τὸν πολυχύμαντον αὐτοῦ πολιτικὸν βίον, ἢ ἄλλως λαμπρὰ καὶ μεγάλη αὐτοῦ περιουσία ὀλοτελῶς κατεστραφῇ προσήνεγκε καὶ ταύτην ὀλοκαύτωμα εἰς τὸν βωμὸν τῆς Πατρίδος, ὑπὲρ τῆς ὁποίας καθ' ὅλην αὐτοῦ τὴν ζωὴν τσοῦτον ἐνδόξως ἠγωνίσατο. Ἀλλ' οἱ ἄνδρες οἱ ὑπὸ ἀληθῶς ἀγνοῦ σκοποῦ ἐμπνεόμενοι, πρὸς οὐδὲν λογιζονται τὰ τιμαλφέστατα, ἀπέναντι τῆς εὐδωσέως τῶν ἀρχῶν των. Ἡ ἱστορία ἀπαριθμεῖ ἡμῖν Τιμολέοντας ἀδελφοκτόνους, Βρούτους παιδοκτόνους καὶ Κουρτίους ριπτομένους ἐβελοντὶ εἰς τὸ βάραθρον. Οἱ ὑπὸ ἀγίου πυρός φλεγόμενοι καὶ δρῶντες δὲν ἀποβλέπουσιν οὐδ' εἰς ἀμοιβὴν εὐτελεῖ οὐδ' εἰς ὑστεροφημίαν. Οὐδὲν ἄπορον ἔθεν ἐὰν ὁ γεραρὸς νεκρὸς ἐθυσίασε τὰ πάντα χάριν τοῦ σκοποῦ του. Ἡ

συνείδησις τὸν παρηγόρει μέχρι τέλους καὶ ὅτε ᾔσθάνθη τὰ ὄντα τοῦ θανάτου, ἡ συνείδησις τῆς πιστῆς ἐκ-

πληρώσεως τοῦ καθήκοντος τῷ ἔκλεισε πᾶρήγορος τοῦς ὀφθαλμούς.

Ε'.

Καὶ τώρα ἰστάμενοι πρὸ τοῦ φερέτρου τοῦ περι-
κλείοντος τὸ σῶμα τοῦ γηραιοῦ ῥιζοσπάστου, τοῦ
πρωταγωνιστήσαντος ὑπὲρ τῆς Ἑθνικῆς ἡμῶν αὐτο-
νομίας, τοῦ ἀκαμάτου πατριώτου, τοῦ Γερασίου Λι-
βαδό, πρὸ τοῦ ἀνεργότος τάφου τοῦ μέλλοντος νὰ ἐγ-
κλείσῃ αὐτὸ διὰ παντός, πῶς κατεχόμεθα; ὅποια αἰσθή-
ματα γεννᾷ ἡμῖν ἡ θέα τούτου; Γεννᾷ ἡμῖν τὸ λυπηρὸν
αἰσθημα ὅτι ἡ γενεὰ αὕτη τῶν μεγάλων ἀνδρῶν τῶν
προμαχησάντων ὑπὲρ τῆς ἀποκαταστάσεως ἡμῶν ἐκ-
λείπουσα ὁσημέραι καὶ εἰς τὸν τάφον ἀπολήγουσα, ἀ-
πορφανοὶ ἡμᾶς οἰκτρῶς, διότι εἶναι δύσκολον ἂν ὄχι
ἀδύνατον νὰ ἀναπληρωθῇ. Οἱ ἄνδρες οὗτοι ὤφειλον νὰ
ᾧσι ἀθάνατοι, ἢ καὶ αἰωνόβιοι, ὅπως ἐν τῷ μέσῳ ἡμῶν
μένοντες, ἀναπτερῶσι ἀενάως διὰ τε τῆς θέας καὶ τοῦ
λόγου τὸ ἐθνικὸν φρόνημα, ὅπερ τοσοῦτον οἰκτρῶς ἔχει
καταπέσει εἰς τοὺς καθ' ἡμᾶς καιρούς.

Εἶχεν ἀνάγκην τὸ ἔθνος ἡμῶν νὰ βλέπῃ ἀπαύστως
καὶ νὰ θαυμάζῃ τοὺς τιτᾶνας αὐτοὺς, τοὺς νεωτέρους
μαραθωνομάχους, ὅπως τοὺς παραβάλλῃ με τοὺς νάν-
νους τοὺς μικροπρεπεῖς καὶ ἀνιστοῦς πολιτικούς, τοὺς
κατὰ καιροὺς διέποντας τὰς τύχας του, καὶ περι-
άγοντας αὐτὸ διὰ τῆς ἀλόγου καὶ μαρᾶς πολιτικῆς
τῶν εἰς θέσιν ἀξιοθρήνητον, ἐν ἣ ἐποχῇ μάλιστα
τὰ πεδία πληροῦνται μαχητῶν, καὶ οἱ παιᾶνες τοῦ πο-
λέμου ἠχοῦσι, καὶ τὰ ξίφη συγκρούονται καὶ πᾶν ἔθνος
διεκδικεῖ τὰ δικαιώματά του. Ἐν ἄλλο αἰσθημα ὀδυ-
νηρότερον πληροῖ τὰς ψυχὰς ἡμῶν ἐπὶ τῇ θέᾳ τοῦ σώ-
ματος ταύτου, τὸ αἰσθημα τῆς ἀγανακτῆσεως ὅπερ γεν-
νᾷ ἡ ἀγνωμοσύνη αὐτῶν τούτων τῶν ἀρχολιπαρῶν. Ἡ
ἀγνωμοσύνη! ἡ Ἑλληνικὴ αὕτη ἀμαρτία, ἡ αἰωνία
σηπεδὼν τῆς Ἑλλάδος, ἡ δοῦσα τὴν ἐξορίαν ἄλλοτε εἰς

τὸν Ἀριστείδην καὶ τὸ κώνειον εἰς τὸν Φωκίωνα.
Ἡ ἀγνωμοσύνη! ἐκείνη ἔθλιψε μέχρι τῆς ἐσχάτης
πνοῆς καὶ τὸν πολὺν αὐτὸν ἀγωνιστὴν. Εἰς τὸν ἀγωνι-
σθέντα τοσοῦτον κρατερῶς, εἰς τὸν ἀφιλοκερδῆ πατριώ-
την, εἰς τὸν ὑποστάντα μυρίας κακουχίας, ἐξορίας, φυλα-
κίσεις, εἰς τὸν προσενεγκόντα εἰς θυσίαν περιουσίαν, ἀ-
σφαλείαν ζωῆς, τὸ αἷμά του αὐτὸ ἐὰν ἐχρειάζετο ὑπὲρ
τοῦ Ἑθνους, παρὰ τοῦ Ἑθνους τούτου, ἢ μᾶλλον πα-
ρὰ τῶν κυβερνώντων αὐτὸ, οὐδὲν προσηνέχθη ὡς ἀμοι-
βή! παρὰ τῶν σπαταλῶντων ἀπειρα ποσὰ πρὸς διατρο-
φὴν τῶν κηφῆνων, τῶν μωρῶν, τῶν ἀπλήστων, δὲν
προσηνέχθησαν εἰμὴ ἐλεεινὰ ψυχία πρὸς τὸν γηραιὸν πα-
τριώτην, καὶ ὁ Γεράσιμος Λιβαδός ἀπέθανε ἐν πενίᾳ καὶ
στερήσει.

Θεωρήσατε τὰ στήθη ταῦτα! εἶνε γυμνά, δὲν τὰ κο-
σμεῖ οὐδὲν παράσημον. Τὰ στήθη εἰς τὰ ὅποια πρῶτα
ἠκούσθη ὁ ἄδολος παλμὸς τῆς ἐλευθερίας, μέγιστε Θεέ!
δὲν ἐκρίθησαν ἄξια νὰ φέρωσι τὸ παράσημον, τὸ ὅποιον
τοσοῦτον ἀφειδῶς διανέμεται εἰς τόσους ἐξόχους πολιτι-
κοὺς ἀνδράς μας καὶ εἰς τόσους ἀμάχους πολεμιστάς μας.
Εὖρον τὴν τράπεζαν ἐστρωμένην καὶ παρακάθησαν χωρὶς
νὰ ἐνθυμηθῶσιν ὅτι διὰ νὰ στρωθῇ ἡ τράπεζα ἐχρειάσθη
νὰ χυθῇ αἷμα εἰς πᾶσαν γωνίαν τῆς Ἑλληνίδος γῆς,
νὰ ὑψωθῶσιν ἀγρόναι, νὰ διασχίσῃ σάρκας ἢ μᾶστιξ
τοῦ δημίου. Αἱ χεῖρες αἵτινες ἐστρώσαν τὴν τράπεζαν
ἐκάθησαν ἀπόβλητοι εἰς τὰς τριόδους καὶ ἐζή-
τουν τῶν παριόντων τὸ ἔλεος! Καὶ ἡμεῖς εἴμεθα δια-
βάται καὶ ἡμεῖς ἅς ρίψωμεν τὸν ὀβολὸν μας εὐγνώμο-
νες εἰς τὰς χεῖρας ταύτας τὰς τεινομένας καὶ τρεμούσας
ὑπὸ τοῦ γήραος καὶ τῶν βασάνων. Καὶ ὁ ὀβολὸς οὗτος
θὰ ᾔνε οἱ ἐξῆς πρὸς αὐτοὺς λόγοι μας: Ἀπόθανε, Λιβα-
δό, εἰς τὴν ἐνδοξὸν πενίαν σου, ἀντὶ νὰ ζητήσῃς τὰ εὐτε-
λῆ ἐλέη τῶν μεγάλων· αὕτη θὰ σὲ σώσῃ ἀπὸ τὰς ἐπι-
βουλάς τοῦ φθόνου, ἀπὸ τὸν ἰὸν τῆς συκοφαντίας,
ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν ἀπέναντι τῶν μεταγενεστέρων, θὰ σὲ
ἐλευθερώσῃ ἀπὸ τῆς ἱστορίας. Μὴ δεχθῇς παράσημα!

τὰ παράσημα τὰ ὁποῖα φέρει σήμερον ὁ συρφετός, δὲν θὰ προσέθετον οὐδεμίαν τιμὴν εἰς τὰ εὐγενῆ στήθη σου. Παράσημα φωτεινὰ καὶ ἐνδοξα ἔσονται τὰ μεγάλα ἔργα σου. Ἐκεῖνα ἀληθῶς καταθαμβοῦσι τὸ ὄμμα, ἐνῶ πολὺ συχνὰ τὰ παράσημα προκαλοῦσι τὸ μειδίαμα τοῦ οἴκτου ἐπὶ τὰ χεῖλη.

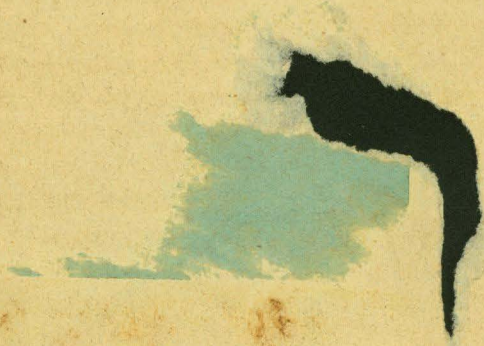
ΣΤ'.

Ναί! ἐδῶ ἀναπαύητι, γηραιὲ ἀγωνιστά! Ἐδῶ ἐπὶ τοῦ Γολγοθᾶ, ὅπου κατέπεσες φέρων ἐπ' ὤμων τοῦ μαρτυρίου σου τὸν σταυρόν. Ἐδῶθεν θὰ σὲ ἀνεγείρῃ ὁ ἐπερχόμενος χρόνος ἵνα σὲ στήσῃ ἐπὶ ὑψηλοῦ στυλοβάτου. Ἐὰν ἡδύνασο ἀκόμη νὰ σκεφθῇς καὶ νὰ αἰσθανθῇς, βέλαια τὸ ἄπνουν σῶμά σου θ' ἀνεσκίρτα αἰσθανόμενον ὅτι χῶμα Ἑλληνικόν, χῶμα εἰς τὸ ὁποῖον σὺ ἔδωκες διὰ τῶν ἀγώνων σου πατρίδα καὶ ὄνομα, θὰ σὲ σκεπάσῃ. Μὴ ἀγανάκτει ὑπὸ τὸν τάφον σου ἔὰν ἡ ἄνοια καὶ ἡ κουφότης παρεγνώρισε τὰς ἐκδουλεύσεις σου καὶ σ' ἐλησμόνησεν, καὶ σὲ ἀφῆκεν ἐν τῇ ἀφανείᾳ. Λυδία λίθος ἡ ἀφάνεια καὶ ἡ στέρησις, σὲ ἀνέδειξαν γνήσιον καὶ τιμαλφές μέταλλον. Ἡμεῖς δὲν σ' ἐλησμονήσαμεν ἂν οἱ μεγάλοι σὲ ἐλησμόνησαν. Πᾶσα γενναία καὶ εὐγενὴς ψυχὴ θὰ σὲ ἐνθυμῇται καὶ ὑπὸ εὐγνωμοσύνης καὶ σεβασμοῦ κατεχόμενη θὰ σὲ εὐλογῇ. Κοιμήσου μὲ τὴν παρήγορον ἐλπίδα ὅτι μίαν ἡμέραν τὸ ἔθνος ἐλεύθερον καὶ μέγαλον, θὰ ἐνθυμηθῇ τίνος ὑποχρεώσεις ἔχει πρὸς τοὺς μοχθήσαντας ὑπὲρ αὐτοῦ, καὶ θ' ἀνεγείρῃ Πάνθεον δι' αὐτούς· θὰ σὲ ἀναζητήσῃ καὶ θ' ἀνέυρῃ τὴν κόνιν σου καὶ μὴ δυνήθην νὰ στέψῃ τοὺς κροτάφους σου ζώντος, μὲ τὴν δάφνην τὴν ὁποίαν ἐφύτευσαν αἱ χεῖρές σου, θὰ στέψῃ τὴν προτομὴν σου!

3013780KAI
ΙΑΚΩΒΟΣ ΚΑΙ ΠΑΡΚΙ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ Π. ΠΑΤΡΙΚΟΥ
ΖΑΛΛΟΤΗ Π. ΗΤΟΛΛΥΣ

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΜΟΥΣΕΟ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ
ΣΥΛΛΟΓΗ Π. ΠΑΤΡΙΚΙΟΥ
Α1 52. Φ8.0015